La lluita per la llengua, la lluita pel "català llengua nacional" ha de basar la seva incidència política en un programa propi de reivindicacions sociolingüístiques. Cal un *programa de política lingüística* que defineixi els usos socials necessaris en els diferents àmbits com a eix de les mobilitzacions i accions de lluita per la llengua. Aquest programa ha de permetre anar avançant mentre els objectius polítics generals no s'hagin encara aconseguit. I, d'altra banda, el fet de posseir una política lingüística ben definida, ha de fer que la conquesta del poder polític pugui representar l'avanç definitiu en la normalització lingüística tot superant possibles errors com els del cas irlandès, on el poder polític propi no ha estat capaç d'encetar un procés de normalització lingüística.

Pel que fa, doncs, al tractament polític de la lluita per la llengua, podem resumir els següents principis d'un moviment "per la llengua nacional":

a) Cal elaborar un *programa de normalització lingüística* que defineixi els usos lingüístics necessaris en els diferents àmbits. Aquest programa ha de ser l'eix de les argumentacions i reivindicacions.

b) Cal reivindicar com a objectiu general de política lingüística l'*oficialitat única del català*, únic marc político-jurídic que pot permetre un procés de normalització de la llengua catalana.

c) Cal recordar que el marc polític definit per la *Independència* és l'exemple més clar de tractament igualitari i normalitzador. És per això que avui tots els moviments de lluita per la llengua que s'insereixin en el nostre país, sense que s'hagin de confondre amb el moviment polític independentista, s'han de moure en unes posicions clarament *filoindependentistes*.

L'INICI DE LA DESNORMALITZACIÓ LINGÜÍSTICA A TARRAGONA

Manel Güell i Junkert
Jordi Rovira i Soriano (Tarragona)

La imposició del castellà sobre la llengua catalana en els usos administratius va ésser conseqüència d'un procés de contínua pressió exercida per part del regne peninsular més poderós, Castella, en pugna històrica amb la resta de nacionalitats ibèriques.

Els objectius de la corona castellana eran ben clars: estendre el seu poder hegemònic a tota la península. On més inequívocament es veu la voluntat d'incorporar un país, és en l'anorreament de les seves bases culturals (amb la llengua al capdavant),

tot substituint-les per les del conqueridor. En aquest sentit i sense cap mena de dubte, hem de situar el punt d'inflexió a l'any 1715 amb la derrota de la guerra de Successió i la subsegüent repressió exercida pel nou poder.

La base jurídica sobre la qual es va fundar l'actuació política contra el català va ser el Decret de Nova Planta (de 16 de gener de 1716). Quan va cessar el combat de les armes, va prendre inici el combat per al domini lingüístic.

La ciutat de Tarragona no va ésser pas una excepció en la imposició a tots nivells de la nova llengua del país veí. Tot seguit presentem algunes dades històriques sobre els orígens d'aquests procés, que tractem fent atenció a alguns aspectes que ens poden donar una perspectiva general de la imposició del castellà en tots els organismes i institucions oficials de Tarragona. Dos són els vessants que tractarem, el de l'organització governamental local i el de l'eclesiàstica. Hem considerat que són els dos àmbits institucionals més representatius a nivell local. Les fonts que seguirem són constituïdes per sèries de registres, les actes municipals i els llibres sacramentals, documentació continuada que arrenca des d'alguns segles abans.

Inequívocament aquest procés repressiu va anar en clar detriment de la llengua catalana, que serà relegada a un pla d'utilització informal i estrictament familiar. Podem comprendre millor el procés d'imposició del castellà a Catalunya si ens centrem en un àmbit concrtet, dins una perspectiva localista de la qüestió. Tarragona, com una de les principals ciutats del Principat i com a centre neuràlgic, tant de l'organització militar com de l'eclesiàstica, constitueix un exemple immillorable per a conèixer com es va desenvolupar aquesta realitat a la perifèria.

Malgrat que les tropes filipistes entressin a la ciutat el 14 de juliol de 1713 (en virtut del compromís signat a Hospitalet entre els dos bàndols, tot desenvolupant les clàusules estipulades a Utrech), els canvis arribaren més tard. Pel que fa a l'estructura del consistori municipal, aquesta no es va veure afectada fins l'11 de novembre de 1715, quan un privilegi reial ratificava els nomenaments dels regidors, encara que de manera interina. El Decret de Nova Planta entrà en vigor al començament de l'any 1719, data en què cessa l'esmentada interinitat (l'aplicació del Decret venia vinculada a la creació d'una "Real Cédula de la Ciudad de Barcelona y demás ciudades y villas cabezas de Corregimiento del Principado de Cataluña" de 13 d'octubre de 1718).

Deixant de banda els fets generals, cal centrar-nos ara en la documentació del propi municipi, per tal d'escatir el bandejament de la llengua catalana.

Els llibres d'actes del Consell Municipal tarragoní recullen el canvi idiomàtic des de 1717. L'última acta que trobem en català porta data de 13 de setembre de 1717, i la primera acta en castellà és de set dies després, el 20 de setembre. A partir d'aquesta última data el castellà es generalitza en aquesta sèrie documental. Eren els primers anys de l'ocupació. A nivell orgànic encara no es tenien les idees prou clares. Per això hom escriu al nou Tinent de Corregidor D. Pedro de Saura Valcarcel, que era a Barcelona esperant ordres. Aquest, en resposta, adreça un parell de missives d'on

s'extreu que "... queda extinto el Concejo de d[ic]ha Ciudad y mando a los consejeros se fueren, porque se les havia acabado el empleo...". Pedro de Saura disposà que tant com no es nomenessin els nous regidors, que "... se mantenga o subsista como estava el concejo de d[ic]ha Ciudad, no en nombre de Concejo, si de Ayuntamiento." No trobem cap referència concreta a l'ús o prohibició del català, però sí una decidida voluntat d'eradicar el terme de 'consell' i substituir-lo pel d'Ajuntament: "... bien entendido, que al Ayuntamiento no se le ha de llamar Concejo, por estar este abolido y quitado...". Força significatiu trobem el fet de la doble titulació que figura en les primeres pàgines del llibre d'actes d'aquell any de 1717. Al començament llegim "Llibre, o quadern ahont estan continuats los Concells o Ajuntaments, tinguts y celebrats per los Illes. Consols o Ajuntament de la p(rese)nt Ciutat de Tarragona en lo ccorrent any de 1717, fins al 11 de juliol de 1717...". En aquella data, s'insereix un nou títol: "Libro Capitular y de Ayuntamiento en donde se hallan continuados los Ayuntamientos tenidos y celebrados por los Illos. Consules y Ayuntamiento d.esta Ciudad de Tarragona. Con acistencia del Ille. Sr. Don Pedro de Saura y Valcarcel T(enient)he Corregidor de esta Ciudad desde 20 de julio en que tomo pocession d(ic)ho Sr. The. Corregidor hasta fin de año."

Pel que fa a l'organització eclesiàstica, ens hem de remetre als registres parroquials de: bateigs, matrimonis i òbits. El canvi no es palesà d'una manera tan radical com hem vist que s'esdevingué en les actes municipals. Es començà per inserir-hi algunes partides en castellà, que anaren incrementant en nombre fins a igualar el de les escrites en català per, finalment, superar-lo, i acabar bandejant-lo definitivament. És important remarcar que aquest fenomen no succeïa a poc espai de la fatídica data de 1715, sinó més d'un segle després.

Com podem observar, sembla que l'administració eclesiàstica s'havia sabut mantenir, en aquest sentit, al marge dels dictàmens polítics del nou poder. En podríem cercar una altra explicació en la naturalesa d'aquests registres: anotacions sobre la vida i la mort de les persones. És una documentació més social que no pas política, més popular que no pas oficial.

L'any clau és ara el 1838. En el llibre XXVè. de baptimes (1830-1838) comencen a inserir-se algunes partides en idioma castellà, a partir de mitjan febrer de 1838, i a la fi del llibre la proporció de partides d'ambdós idiomes ja s'ha equilibrat. Aquest equilibri, junt amb la progressiva minva de les partides en català, persisteix en els dos següents llibres (1838-1849, i 1849-1852), però en els que vénen després l'única llengua que figura és la castellana. En el llibre XVè. de matrimonis (1823-1843) també s'observa l'aparició de partides en castellà l'any 1838. L'equilibri es trencarà, en detriment del català, ja en el llibre següent. Finalment, en el llibre VIè. d'òbits (1837-1852) tornem a contrastar aquesta observació, encara que aquí la constatem unos mesos més tard, concretament, el mes de maig (del mateix 1838). Un precedent a tenir en compte el trobem l'any 1831 en el reglament del seminari, que en el seu article 16 deia: "En las clases y fuera de ellas hablarán los Colegiales en el idioma

castellano." No resulta difícil vincular els fruits d'aquesta normativa a l'eradicació del català en els ensenyaments dels seglars, en aquest període.

De l'anàlisi d'aquest procés es desprèn que es va dur a terme d'una manera radical en l'administració civil, però en canvi d'una manera molt més lenta a la cúria eclesiàstica. El redreçament d'aquesta situació, amb excepció del curt període de temps de govern de la Generalitat durant la Segona República, ens va arribar no fa pas gaires anys.

Les dades que ens permetrien asseverar aquestes consideracions en l'àmbit eclesiàstic apareixen, en la segona meitat del nostre segle, massa irregulars i disperses per a poder treure'n un balanç acceptable (a la primeria del segle XVIII només hi havia una parròquia a Tarragona, però en el segle XX se'n compten més de mitja dotzena, només dins l'espai urbà). Les dades de l'administració civil són més assequibles. Fou amb l'adveniment del nou consistori democràtic que l'Ajuntament tornà a recuperar la nostra llengua. Així s'aprovà, en la sessió plenària de 19 d'abril de 1979, i posteriorment en la Comissió Permanent del dia 23, encara que cal fer constar que amb anterioritat, en dates recents, i de forma ocasional i aïllada, l'idioma català ja s'havia fet servir en alguns documents de la casa de la ciutat.

És un acte de justícia evocar el record d'aquells catalans, i ciutadans de Tarragona, que van veure trencats llurs drets lingüístics per la ferotge i intransigent actitud dels qui ens manllevaren les llibertats. També en aquells dies d'inici de la davallada, de ben segur hi hauria qui amb optimisme i esperança desitjaria pronunciar els mots que Rovira i Virgili deixà anar des del més profund de la seva ànima: "Hem vist l'èxode; veurem el retorn. I jo, que he viscut i descrit els darrers dies de la caiguda, voldria viure i descriure els primers dies del redreçament."